

kérdéseit fejtegeti; oly kérdéseket, melyeknek a belga alkotmányreform s a Franciaországban utóbbi időkben tett parlamenti javaslatok időszerezésüket kölcsönöznék. Kár, hogy mindezen kérdéseket nem igen igyekeznek ép az aktuális voltak révén felmerült újabb mozzanatok, pro és contra indokok figyelembevételével kimeríteni. A mi annyival inkább sajnálandó, mert ámbár e kérdések nagy részét a tudomány „a jövő desideratuma” gyanánt jelölte meg, azokkal a politikai irodalom jobára csak felületesen, röpiratszerűleg foglalkozott újabban s nevezetesen oly kimerítő méltatásban, mint a választási rendszer reformjának e szakfolyóirat utóbbi számaiban tárgyalt kérdése, a fentebb érintett tárgyak egy része még egyáltalán nem részesült.

Dr. Balogh Arthur.

Platon és Aristoteles szemelvények

a görögökből fordítva, magyarázatokkal. dr. Péterfy Jenő és dr. Gyomlay Gyula közreműködésével szerkesztette Alexander Bernát.

E munka három kéztől ered: Sokrates védekezése s a Kriton Gyomlaytól, a Gorgias és az Állam, meg a kiadás élére illesztett „Platon a görög filozófiában” Péterfytől, végül Aristoteles és az ő Ethikája Alexandertől. A gymnasium görög-pótló irodalom- és művelődéstörténeti tanulmányok szolgálatára készült. Ez tehát az a szempont, a melyből bemutatásában tekintenünk kell.

A fordítás mind magyarosság, mind érthetőség tekintetében megfelel azon kívánalmaknak, melyek az iskolai könyvekre nézve föl szoktak merülni. És bizonyára készséggel fog az elismeréssel adózni mindenki, a ki a hű s mind a mellett is magyaros és értelmes fordítás nehéz munkájával valaha próbálkozott, ha itt-ott akad is olyan szóra, mely az eredeti fogalom kifejezésére nem eléggé illik, vagy olyan mondatra, melynek szórendje az eredeti gondolat megértését nehezé teszi vagy azt nem elég híven adja vissza.

Ismeretes dolog azonban, hogy iskolai célra készült művek megértése a jó magyarság daczára is lehetetlenné válik, mihelyt ismeretlen fogalmak, idegen szokások és gondolkozásmód nem nyernek bennük kellő fölvilágosításra. Ebből a szempontból is meg kell tehát figyel-nünk a szóban levő munkát és pedig annál is nagyobb követelményekre jogosító álláspontból, mert a görög-pótló irodalom- és művelődéstörténelem tanítása a miniszteri rendelkezés szerint a magyar irodalom tanárának — tehát nem szakembernek is — juthat ki.

E szempontból tekintve a dolgot úgy találjuk, hogy az Aristoteles Ethikájára vonatkozó jegyzetek nem csak szabatosságuknál, hanem alaposáguknál fogva is kielégíthetnek bennünket. A Gorgias

már mintha csak minden fölvilágosítás nélkül is megfelelné a czélnak, úgy van odavetve. Az Államnak sem jutott ugyan sok belőle, de épen ez a rész az, melyben legkevesebb fogalom szorúl magyarázatra. Az eléje tűzött Bevezetés, meg a főrészeket megelőző áttekintések meglehetősen támogatják a tanulót a dialogus megértésében. Legnagyobb hiányok mutatkoznak a Sokrates védekezése és a Kriton cz. draboknál. De nem csak hiányok. Vannak a jegyzetek közt olyanok, melyeknek jobb lett volna elmaradniok. A főbb fogyatkozások, a melyeknek egy II. kiadásban elő nem szabad fordulniok, a következőkben sorolom el.

A 20. jegyzet (44. l.) e kifejezése: „lyrai természetű“ kétségeket támaszt a tanulóban s esetleg félrevezeti.

A 23. j. ama szavai, hogy Anytos „a fiát a maga mester-ségére szorította s nem engedte, hogy bölcselkedjék,“ nem értetik meg, mi oka volt Anytosnak „nehézeltetni az államférfiakért.“

A 28. j. (46. l.) a többi közt ezt mondja: „két obolosnyi v. legfeljebb egy drachmányi (kb. 27 krajczár) belépti díj állapított meg.“ Az 56. jegyzetből (48. l.) azt következtetem, hogy a 27 krajczárnyi értéket a drachmára kell értenünk. De ha egy drachma 27 krajczár, akkor 5 mina nem „kb. 200 frt,“ mint a 13. j. (45. l.) mondja, hanem csak kb. 135 frt volna. Épen olyan különös az is, hogy a mi a 13. j. szerint még „kb. 200 frt,“ ugyanaz a 40. j. (47. l.) szerint már „kb. 230 frt.“ Már pedig a régi görögöknél 30 frt nem volt oly jelentéktelen összeg, mint manapság. Hunfalvy Pálnak egy az ötvenes évek elejére eső számítása szerint a régi görög világban vagy ötször akkora értéke lehetett a pénznek, mint az ő idejében. Ki bír ezen labyrinthusból fonál nélkül kiigazodni, hacsak nem szakember? Veszi-e magának laikus azt a fáradságot, hogy a zavarosból kitaláljon? Vagy csak gondol-e arra, hogy egy szakember ennyire félre fogja vezetni, ha nem revideálgatja adatait? De folytassuk tovább! A 40. jegyzetben (47. l.) 80 mina kb. 3650 forintnak van véve, holott ha a két sorral főlebb található alapon számítjuk, akkor is 3680 jön ki. Egy sorral alább meg már egy mina „kb. 50 forint“ van becsülve. Legnagyobb eltérés azonban az 56. j. számításában van, a mely szerint 1000 drachma 270 frtot tesz. E számításokban a drachmának a következő körülbelülleges értékeivel találkozunk: 27 kr., 40 kr., 46 kr., 45-625 kr., 50 kr. Ha magyarázó csak egyszer is fáradságot vesz magának, hogy a drachma értékszámával tisztába jőjjön, s egyszer föltűnteti az obolos, drachma és mina viszonyát, megszűnik minden ingadozás. Kevesebb szóval pontosan s alaposan meghatározhatta volna az előforduló görög pénzek értékét. Így azonban a sok össze-vissza adattal nem hogy használt volna, hanem inkább ártott.

A magyar irodalom tanára, meglehet, nem ismeri Homeros Iliasának az 54. lapon idézett helyét. Annál kevésbbé találja meg azután a vonatkozást az idézet s Sokratesnek abból vont álmofejtése között. De meg itt a tanulóra való tekintetből is szükség van némi fölvilágosításra. Phthianak csak pár szóval való megjelölése talán közelebről is érthetővé tette volna Kriton csodálkozását az álmon. Ő ugyanis akkor Sokrates megmentésével van elfoglalva s a IV. fejezet végén meg is nevezi Thessaliát, hogy akár oda is menekülhetne; vannak ott jó barátai, a kik Sokratest nagyra becsülik s kezeskednek róla, hogy semmi bántódása sem lesz. — Mintha csak az álmot épen Sokrates szabadulására akarta volna magyarázni.

Socrates eme szavaihoz (53. lap alján): „S mi az? talán megérkezett Delosból a hajó, a melynek megérkeztekor meg kell halnom?“ világos magyarázat kell. Ugyanitt jó alkalom volna megmondani, mik voltak a Delia-k, melyek a Bevezetés 12. pontjában is említvők minden legkisebb megjegyzés nélkül.

A 48. lap 55. jegyzete kétségbe visz arra nézve, hogyan szabadúlhatott volna föl Sokrates, ha 30 szavazattal többet kapott volna. Pedig a görög törvénykezésben megtalálhatjuk annak is a magyarázatát. Szavazatok egyenlő megoszlása esetén ugyanis az előlülő szavazata (mint afféle ψήφος Ἀθηνᾶς) a vádlott javára esett. — A 12. lap 11. sorában 91 helyébe 80-at kell írni.

A 49. lapról a 65. és 66. sz. jegyzet ilyen alakban bátran elmaradhatott volna. A 68. lap 7. sz. megjegyzése a cél szempontjából véve nagyon lakonikus.

Azt is jelentékeny hibának tartom, ha ugyanazon iskolai könyvben helyesírási eltérések vannak. Már maga az is elég baj, hogy a különböző kézi könyvek más-más helyesírást követnek. Jelen esetben azonban méltányolható mentség lehet abban a körülményben, hogy e könyv 3 ember munkájával készült,*) és hogy sürgős megjelenése az oktatás érdekében égető szükség volt.

—ef.

A valóságosságról

Aesthetikai tanulmány az irodalom és művészetek köréből, írta ifj. Mitrovics Gyula. Budapest, 1893. 8°. 117 lap, ára 80 kr.

Már maga a cím, vagy is inkább a tanulmány köre, a honnan merít Mitrovics, maga elég arra, hogy érdeklődéssel vegyük kezünkbe könyvecskéjét, mint szerény aesthetikai irodalmunk újabb termékét.

*) Ámbár ezt a mentséget gyengíti az a körülmény, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszterium pár évvel ezelőtt iskolákban a magyar tud. Akadémia szentesítette helyesírás használatát és tanítását rendelte el.